

Culturele zaken Advies
Paul van Oort
Rapportage def.
6 maart 2025

WEST LAND THEA TER

Context-onderzoek
gemeente
Westland

Inhoud

Inhoud	2
1. Opdracht.....	3
2. Context theaters.....	5
3.1 Theater De Stoep, Spijkenisse	5
3.2 Theater De Kom, Nieuwegein.....	6
3.3 Theater Zuidplein, Rotterdam	7
3.4 Theater De Veste, Delft	9
3.5 DNK, Assen	10
3.6 Theater Castellum, Alphen aan den Rijn	11
3.7 Theater De Lievekamp Oss	12
3.8 WestlandTheater	14
3. Samenvatting en aanbevelingen	16
Bijlage bronvermelding	18
Bijlage culturele organisaties en verenigingen Westland	19
Colofon	27

1. Opdracht

De gemeente Westland (hierna: de gemeente) heeft Culturele Zaken Advies (hierna: CZA) gevraagd om op korte termijn een context te schetsen bij eerdere studies en werkbezoeken van de gemeente, ten behoeve van de mogelijke nieuwbouw voor het WestlandTheater.

Uitvraag

De gemeente heeft gevraagd om een referentieanalyse van een aantal theaters in Nederland:

- Theater De Stoep Spijkenisse (nieuwbouwtheater);
- Theater Zuidplein Rotterdam (nieuwbouwtheater);
- Theater De Kom Nieuwegein (nieuwbouwtheater);
- Theater De Veste Delft (voorgenomen nieuwbouwtheater, suggestie vanuit de gemeenteraad);
- Theater, bibliotheek en bioscoop DNK Assen (nieuwbouwcomplex, suggestie vanuit de gemeenteraad vanwege de bioscoopfunctie)
- Theater Castellum Alphen aan den Rijn (nieuwbouwtheater, relevant vanwege de bioscoopfunctie en de na de bouw optredende structurele financiële tekorten);
- Eventuele andere relevante nieuwbouwtheaters.

De gemeente beoogt als resultaat van het onderzoek een beknopt rapport te ontvangen waarin per theater wordt ingegaan op een aantal vragen:

- Wie was de opdrachtgever voor de bouw en wie was de bouwer;
- Welke bouwvorm is toegepast (traditioneel, design en build, etc.);
- Wat was de investeringssom;
- Wat was De doorlooptijd van het project (besluit – ontwerp – bouw - ingebruikname);
- Welke bijzonderheden traden op tijdens het bouwproces en de exploitatie? (bijvoorbeeld wijzigingen in het programma van eisen tijdens het ontwerp, btw-naheffing fiscus, etc.)
- Wie is eigenaar van het gebouw, wie beheert het, is de horeca verpacht of via theater, etc.
- Beschrijf per theater de functies en de programmering. Waaruit bestaat het theater (functies, zalen, stoelen, etc.) en wat doet het theater allemaal, in opdracht van de gemeente (theater, film, educatie, etc.)?
- Zitten er nog andere functies in het gebouw (als: bibliotheek, kantoor, gemeentehuis, etc.)

3

Daarnaast wil de gemeente context voor de gemeente en voor het toekomstige theater:

- In hoeverre is er een vergelijkbare situatie met het Westland. Op welke vlakken wijkt de situatie af en waarom is dit relevant;
- Beschrijf wat goed werkt in dit theater. Benoem hieruit leerpunten voor de opgave in Westland;
- Beschrijf wat minder goed werkt. Welk leerpunt kan hieruit worden gehaald voor de opgave in Westland.

Voor deze rapportage zijn diverse bronnen geraadpleegd, zie hiervoor de bijlage 1: Bronvermelding. . Omdat deze rapportages naar de mening van CZA volledig zijn en voor zichzelf spreken, wordt de informatie uit deze rapporten in de voorliggende rapportage niet nader besproken.

Uitwerking opdracht

Gezien de beperkte doorlooptijd van de opdracht (4 weken) en de complexiteit van de te onderzoeken onderwerpen heeft CZA voorgesteld deze rapportage tot enkele hoofdlijnen te beperken:

Geef context door een vergelijking op basis van de snel beschikbare gegevens van de genoemde theaters, en geef de aanbevelingen die uit de gegevens voortvloeien, voor de voorgenomen ontwikkeling van het nieuwe WestlandTheater.

Zie hiervoor ook hoofdstuk 3 Samenvatting en aanbevelingen.

2. Context theaters

Door de gemeente is voorgesteld bij 6 theaters te onderzoeken of er uit hun bouwprocessen en exploitaties suggesties voor het voorgenomen nieuwe Westlandtheater te destilleren zijn. Een gemeentelijke delegatie heeft 3 van deze theaters in februari 2025 bezocht (Theater de Stoep Spijkenisse, Theater Zuidplein Rotterdam, Theater de Kom Nieuwegein)..

Aan deze 6 theaters heeft CZA een 7^e theater in Oss toegevoegd, aangezien de gemeentestructuur (samengevoegde gemeente), het inwonertal, en het ontwikkelproces (voorgenomen nieuwbouw/herbouw van het theater) op onderdelen vergelijkbaar zijn met de gemeente Westland en het Westlandtheater.

Van de genoemde 7 theaters is een korte analyse gemaakt; aan het eind van iedere paragraaf zijn de conclusies per theater gegeven.

2.1 Theater De Stoep, Spijkenisse

Geopend: 2015, verbouwd 2025

Aantal voorstellingen: 250

Aantal amateurverhuringen: 75

Verhouding: 70%-30%

Aantal bezoekers: 100.000 (2024)

Horeca in eigen beheer: ja

Opdrachtgever bouw: Gemeente Nissewaard

Eigenaar gebouw: Gemeente Nissewaard

Gemeentelijke opdracht: Commercieel aanbod van voorstellingen, waarin de breedte van het totale aanbod voorbij komt. Met ruimte voor talentontwikkeling in de kleine zaal op het gebied van cabaret, kleinkunst en muziektheater.

5

Aantal inwoners Spijkenisse: 87.600 in 2024, groeiend naar 93.000 in 2050.

Spijkenisse was groeikern van 1977 tot 1990. In deze jaren groeide het inwonertal snel naar bijna 70.000 inwoners. In tegenstelling tot wat vaak wordt gedacht ("Spijkenisse is een stad met lage inkomens") heeft Spijkenisse vooral de middeninkomens uit Rotterdam, Schiedam en Vlaardingse aangetrokken. Door het hoge bouwtempo was Spijkenisse in 1981 de snelst groeiende gemeente van Nederland. Het grote aantal woningen per hectare (in De Akkers en Vrieslanden 37 per hectare, 5 meer dan aanvankelijk de bedoeling was) en door het ontbreken van hoogbouw hebben bijgedragen aan een eenvormige uitstraling van deze groeikernwijken.

Actrice en kleinkunstenaar Ansje van Brandenburg programmeerde in de jaren '70 in café De Keijzer in Spijkenisse kleinschalige cabaret-, kleinkunst- en muziekoptredens. Dit leidde in 1984 tot de bouw van Sociaal Cultureel Centrum De Stoep met een vlakke vloer-theaterzaal met 410 stoelen, een kunsteducatie-/cursuscentrum en een bibliotheek. Toen dit cultureel centrum in 2008 moest wijken voor de herontwikkeling van het stadscentrum, werd na een competitie tussen 35 architectenbureaus architect Ben van Berkel van UN-Studio door de gemeenteraad gekozen om het nieuwe theater voor Spijkenisse te ontwerpen. De officiële opening van Theater de Stoep op de nieuwe locatie was op 9 oktober 2014. Het theater beschikt over twee theaterzalen, verschillende foyers, een theatercafé, artiestencafé, VIP-foyer, vergaderruimtes en kantoren. Het kunstencentrum en de bibliotheek werden op een andere locatie gevestigd en dus fysiek gescheiden van het theater. In 2025 zal de grote zaal uitgebreid worden met 115 stoelen, wat de capaciteit brengt op 765

stoelen. Dit werd mogelijk doordat in de bouw in 2012-2014 al rekening was gehouden met een mogelijke uitbreiding van het gebouw. De uitbreidingswerkzaamheden staan gepland voor de zomer van 2025; de heropening van de grote zaal is voorzien medio oktober 2025. De kleine zaal telt 200 stoelen. De directeur van Theater de Stoep is ook directeur van de cultuureducatieorganisatie CvdKS. De Stoep en CvdKS zijn onderdeel van de gemeentelijke organisatie; alle medewerkers zijn ambtenaar.

Aanbevelingen voor WestlandTheater

- Ondanks het feit dat theater en kunstencentrum één organisatie waren en bleven, bleek het niet mogelijk om het oorspronkelijke culturele centrum (theater, kunstencentrum en bibliotheek) op één locatie te herbouwen. Hierdoor werden de organisaties fysiek gescheiden. Aangezien Westland pas aan het begin staat van de ontwikkeling van het Westlandtheater kan bij de ontwikkeling van het Verdilaan-gebied, het eventueel delen van huisvesting tussen de grootste cultuurorganisaties in Westland (theater, cultuureducatie en bibliotheek) nog overwogen worden.
- Het voorbeeld van Spijkenisse leert ook, dat een 'overmaat' aan m² in het gebouw toekomstige ontwikkelingen en uitbreidingen mogelijk maakt, zoals het plaatsen van een groter aantal stoelen. Het gebouw kan hiervoor 'modulair' worden ontworpen.

2.2 Theater De Kom, Nieuwegein

Geopend: 2012

Aantal bezoekers: 63.500

Aantal theatervoorstellingen: 208

Aantal verhuringen: 303 verhuringen (inclusief vergaderingen, etc.) w.v. grote zaal 87 en Kleine zaal 58. In totaal

Horeca in eigen beheer: ja (horeca-BV)

Opdrachtgever bouw: gemeente Nieuwegein

Eigenaar gebouw: gemeente Nieuwegein

Gemeentelijke opdracht: Meewerken aan krachtige bewoners, sociaal sterke buurten, meer samen meedoen, d.m.v. theater en educatie.

De voormalige groeikern Nieuwegein heeft 66.000 inwoners. De bioscoop (van bioscoopconcern Wolff) werd in 2012 gesloten. Anno 2025 wordt een opnieuw de bouw van een bioscoop in Nieuwegein overwogen.

Het nieuwe theater De Kom was de vervanger van het Muzisch centrum De Kom (geopend in 1979). Het nieuwe Theater en Kunstencentrum De Kom (grote zaal 650 stoelen en kleine zaal 220 stoelen) van de architecten Frits van Dongen en Patrick Koschuch was onderdeel van de ontwikkeling van het nieuwe stadshart van Nieuwegein. Het Stadshart omvat o.a. een nieuw gemeentehuis, bibliotheek, parkeergarages, winkels, woningen, theater, kunstencentrum, pleinen, een nieuw tramstation, en herontwikkeling van kantoren. De ontwikkeling nam meer dan 10 jaar in beslag. Het theater en kunstencentrum werden geplaatst op de nieuwe parkeergarages die onder het stadhart gebouwd werden. Het ontwerp van het theater was ingewikkeld vanwege de kolomstructuur in de parkeergarages die sterk afweek van de noodzakelijke kolomstructuur voor het theater en kunstencentrum. Complicerende factor was ook het laad- en losgebied voor de theatervrachtwagens; deze konden niet samen met de publieksingang, de publieksfoyer en de grote en kleine theaterzaal op de begane grond worden geplaatst. De theaterzalen en de publieksfoyer werden daarom

geplaatst op de eerste verdieping. Het kunstencentrum zit daarboven op de tweede verdieping. Deze constructie heeft drie nadelen:

1. Doordat de theaterzalen op de 1^e verdieping geplaatst werden, was het noodzakelijk om voor de twee theaterzalen vrachtwagenliften te bouwen. Dit is in bouw, zowel als in exploitatie een dure oplossing.
2. Het kunstencentrum moest op de bovenste verdieping worden gerealiseerd, zodat cursisten drie verdiepingen door het gebouw moeten stijgen naar de cursusruimtes. Extra publieksliften zijn nodig voor de toegang naar zowel de theaterzalen als het kunstencentrum;
3. De publieksfoyer van het theater ligt op eerste verdieping, en heeft daardoor niet direct een relatie met het plein. De foyer kan daardoor geen separate verblijfs- of ontmoetingsfunctie ontwikkelen.

De aanbesteding voor het theater en kunstencentrum was een klassieke aanbesteding ('construct'); de naast het theater gelegen parkeergarage P6 was een 'design & construct'-aanbesteding. Voor de herontwikkeling van het stadshart (investering 1,3 miljard) richtte de gemeente Nieuwegein een projectbureau in. Op het hoogtepunt van de ontwikkeling werkten hier circa 40 externe en gemeentelijke specialisten. Het projectbureau was in staat om complexe aanbestedingen te doen, bouwkundige bestektekeningen te maken, architectenontwerp en bouw te begeleiden, etc.

Aanbevelingen voor WestlandTheater

- Theaterzalen zowel als publiekingangen en foyers worden bij voorkeur op de begane grond gesitueerd. Hierdoor worden enerzijds dure bouwkundige installaties voorkomen, en kan anderzijds de publiekswervende uitstraling van het gebouw op de begane grond beter tot ontwikkeling komen;
- Naarmate er meer deskundigheid en capaciteit bij de gemeente aanwezig zijn voor bijvoorbeeld een grotere of bredere ontwikkelopgave, zijn complexere wijzen van aanbestedingen mogelijk. Als deze niet in voldoende mate aanwezig zijn, is het beter om een traditionele aanbestedingsmogelijkheid te kiezen.

7

2.3 Theater Zuidplein, Rotterdam

Geopend: 2020

Aantal voorstellingen, verhuringen en presentaties: 1.078 (niet gespecificeerd)

Aantal bezoekers: 134.911 (niet gespecificeerd)

Aantal verhuringen: niet gespecificeerd

Horeca in eigen beheer: Nee

Opdrachtgever bouw: gemeente Rotterdam

Eigenaar gebouw: Gemeente Rotterdam

Gemeentelijke opdracht: Theater Zuidplein moet een afspiegeling van de Rotterdamse samenleving zijn; een theater met actuele onderwerpen die ertoe doen. Het theater moet toegankelijk zijn voor iedereen om zo mensen uit alle lagen van de samenleving te faciliteren. Mede daarom heeft theater Zuidplein een grote eigen productiekern, die de ontwikkeling van theaterproducties stimuleert vanuit publieksgroepen met een niet-westerse achtergrond.

Rotterdam telde 671.000 inwoners in 2024; de 17 wijken in Rotterdam-zuid tellen 207.000 inwoners.

In 1953 werd in Rotterdam-zuid een nieuw theater gebouwd. In de beginjaren van zijn bestaan trok het theater onder de naam de “Groote Schouwburg” meer dan 100.000 bezoekers uit Rotterdam, de Zuid-Hollandse en Zeeuwse eilanden en de regio Dordrecht. Het was een streektheater waar alle grote namen van het Nederlandse toneel en uit de muziek- en cabaretwereld hun voorstellingen gaven. In 1978 regen kreeg het theater, na een grote verbouwing, de huidige naam “Theater Zuidplein”. Door de veranderende demografie in de stad en doordat de programmering niet mee veranderde, liepen de bezoekersaantallen in de jaren die volgden sterk terug. In de jaren '90 wist Theater Zuidplein dit in opdracht van de gemeente te veranderen: in de programmering werd steeds meer rekening gehouden met de nieuwe Rotterdammers. Voor deze nieuwe rol werd een nieuw theater ontwikkeld, als onderdeel van de gebiedsbrede PPS-ontwikkeling Hart van Zuid, rondom het Zuidplein en evenementencentrum Ahoy. De opdracht aan de architect was om er een laagdrempelig gebouw van te maken waar buurtbewoners elkaar treffen, kennis opdoen en ervaringen delen. Het theater moest dé plek worden waar de enorme stedelijke diversiteit qua bevolking en qua culturen zichtbaar werd in het publiek én in het programma. In de ruimte naast de foyer van het theater is een vestiging van de Rotterdamse bibliotheek gevestigd. Theater Zuidplein beschikt over twee zalen met plaats voor respectievelijk 585 bezoekers en 168 bezoekers en een theatercafé met een klein podium. De foyer is door middel van een flexibele wand te combineren met de kleine zaal, waardoor een flexibele programmering mogelijk is. Voor de flexibele en intensieve programmering werden flexibele theatertechnische installaties ontworpen, waarmee op iedere locatie in het gebouw voorstellingen kunnen worden gegeven, en voorstellingen (soms 3-5 per dag!) snel kunnen worden afgewisseld.

Naast de programmering van reguliere theatervoorstellingen biedt het theater veel ruimte aan de ontwikkeling van talent, bijvoorbeeld met Lab-Z. Dit collectief helpt opkomende artiesten en podiumkunstenaars in hun ontwikkeling en laat nieuwsgierig publiek met ze kennismaken. Stage-Z is het huisgezelschap van Theater Zuidplein dat professionele, landelijk toerende theaterproducties creëert. De onderwerpen zijn vaak maatschappelijk schurende thema's in de huidige samenleving. Een van de nieuwe theatergenres die vanuit Zuidplein zijn ontwikkeld, en die langzamerhand overal in theaterprogrammeringen voorkomen, is het genre ‘Spoken word’.

De specifieke rol van Zuidplein als sociaal-cultureel theater (uniek in Nederland) kan alleen bestaan omdat Rotterdam meerdere grote theaters kent: Rotterdamse schouwburg voor het gesubsidieerde nationale en internationale aanbod, het Nieuwe Luxor voor het grootschalige amusement en het Oude Luxor voor cabaret en het middensegment van de ‘vrije’ producties.

Aanbevelingen voor WestlandTheater

- Het theater Zuidplein laat het belang zien van een open, transparant gebouw. Een degelijk gebouw biedt laagdrempelige toegang tot activiteiten, ook voor groepen die niet gewend zijn naar theateractiviteiten te gaan. Een open en transparant gebouw werkt daardoor publiekswervend.
- Een dergelijk gebouw heeft ook een positieve invloed op de omgeving, door verblijfs- en ontmoetingsruimte te bieden.
- De flexibiliteit die door middel van flexibele wanden en flexibele theatertechniek in Theater Zuidplein is ingebouwd, kan deels ook als voorbeeld dienen voor het WestlandTheater. *Deels*, omdat het niet te verwachten is dat het Westlandtheater een vergelijkbare omvangrijke, intensieve en onconventionele programmering zal gaan voeren.
- Gedurende meerdere dagdelen per week staat de foyer van Theater Zuidplein leeg. Een lege ruimte van deze omvang werkt niet uitnodigend. Het lijkt er daarom op dat de gewenste verblijfs- en ontmoetingsfunctie van het theater nog meer tot z'n recht had kunnen komen, als de bibliotheek en de foyer van het theater meer waren geïntegreerd.

2.4 Theater De Veste, Delft

Geopend: 1996, nieuwbouw in ontwikkeling

Aantal professionele voorstellingen: 253

Aantal amateurverhuringen: 31

Totaal aantal bezoekers: 89.403 (niet gespecificeerd)

Overige activiteiten: 75

Aantal bezoekers: 6.691

Horeca in eigen beheer: ja

Opdrachtgever bouw: gemeente Delft

Eigenaar gebouw: gemeente Delft

Opdracht gemeente: Theater de Veste is primair een plek podiumkunsten. Theater de Veste is:

- een plek van podiumkunsten en verbeelding
 - een plek van innovatie en debat
 - een plek van verbinding
- een theater van nu en van de toekomst

Delft heeft op dit moment 109.000 inwoners. Volgens de gemeentelijke prognoses stijgt het inwonertal van Delft naar 122.000 inwoners in 2050.

Het theater de Veste is ontworpen door architect Jan Hoogstad en werd in begin 1996 geopend als vervanging voor de afgebrande Stadsdoelen en het kleinere Waagtheater aan de Markt.

Theater de Veste in Delft is een Stadstheater met een theaterzaal met 500 zitplaatsen, die zich kenmerkt door de platte, brede bouw in een lichte schelpvorm. Daarnaast is er een ruimte naast de foyer die oorspronkelijk was ontworpen als kleine zaal, maar die al snel in gebruik werd genomen als theatercafé dat voor verschillende doeleinden kan worden gebruikt.

De theaterzaal is te klein is voor grotere theaterproducties en gaat volgens diverse onderzoeken nog maar tien jaar mee. Uit deze onderzoeken blijkt dat Delft van alle gemeenten met 100.000+ inwoners, over het kleinste Stadstheater beschikt. In december 2024 heeft de gemeenteraad ingestemd met het ontwikkelen van een financiële strategie voor een nieuwbouwscenario.

Afhankelijk van de uitkomsten daarvan kan de raad besluiten de specificaties voor een eventueel nieuw te bouwen theater naar boven of naar beneden bij te stellen. Eerder was de schatting dat voor een nieuwbouwproject een bedrag nodig is van tussen de 67 en 85 miljoen euro. Voor het onderzoek neemt Delft een nieuw theater op dezelfde locatie of in de buurt van deze locatie als uitgangspunt.

Dat nieuwe theater krijgt twee zalen: een grote zaal met ongeveer 800 stoelen en een multifunctionele zaal met een zitcapaciteit van ongeveer 250 stoelen of ongeveer 800 stapplaatsen.

Als er inderdaad een nieuw en groter theater voor in de plaats wordt gebouwd, moet theater De Veste nog zeker tien of vijftien jaar zien te overbruggen.

Aanbevelingen voor WestlandTheater

- Het Theater de Veste laat zien, dat een te voorzichtige inschatting van de randvoorwaarden voor en van de toekomstige mogelijkheden van een theater, al binnen korte tijd tot onoplosbare knelpunten leidt. Al 29 jaar na de opening van het theater voldoet het theater niet meer aan de vereiste afmetingen, aantal stoelen, aantal zalen, etc. Voor het Westland zou, gezien de prognose van de bevolkingsgroei tot 2050, er niet té bescheiden over de facts en figures van het nieuwe Westlandtheater moeten worden nagedacht.
- Theater de Veste laat ook zien, dat in een goed lopend theatercafé (mits multifunctioneel ingericht, dat los van het theater kan functioneren) er ook een groot aantal activiteiten kan

worden ontplooid; een dergelijke ruimte kan daardoor een grote maatschappelijke en sociale waarde krijgen.

2.5 DNK, Assen

Geopend: 2012, één organisatie voor theater, bibliotheek, bioscoop

Totaal aantal bezoekers 2023: 575.959

Bezoekers bibliotheek: 279.828

Aantal theatervoorstellingen: 160

Aantal bezoekers theatervoorstellingen: 60.751

Aantal amateurverhuringen: niet gespecificeerd

Aantal bezoekers amateurverhuringen: 28.164

Aantal bezoekers filmvertoningen: 143.672

Bezoekers overige activiteiten: 63.544

Horeca in eigen beheer: ja

Opdrachtgever bouw: gemeente Assen

Eigenaar gebouw: gemeente Assen

Gemeentelijke opdracht: DNK wil een duurzame bijdrage leveren aan de ontwikkeling van Assen als hoofdstad van Drenthe, en (in een later stadium) aan de emancipatie van Drenthe. In onze visie kunnen we dit bereiken door het opzetten van een integrale programmering, waarbij we samenwerken met het maatschappelijk middenveld, de publieke sector, culturele partners, het onderwijs, de gemeente Assen en de Provincie Drenthe.

Assen is provinciehoofdstad met 68.000 inwoners. Het aantal inwoners blijft tot 2050 ongeveer gelijk. Assen had al sinds 1898 een theater: theater de Kolk. Dit theater werd in 1939 en in 1978 verbouwd en in 2005 gesloten. Het complex De Nieuwe Kolk (DNK) opende de deuren in 2012. DNK Assen bestaat uit een theater (zalen met 859 en 222 stoelen), een bibliotheek, 5 filmzalen, een centrum Beeldende kunst en een ondergrondse parkeergarage. Voor het ontwerp en de uitvoering van het complex werden drie aannemers-/architectencombinaties geselecteerd voor de drie individuele bouwdelen voor theater, bibliotheek en bioscoop. De combinaties maakten in samenspraak met toekomstige gebruikers hun definitieve ontwerpen. De inwoners van Assen konden hun stem uitbrengen over het ontwerp van hun voorkeur.

Sinds de opening in 2012 is ingezet op samenwerking tussen de verschillende individuele culturele organisaties die zich hebben gevestigd in De Nieuwe Kolk. Als gevolg hiervan fuseerden Bibliotheek Assen en Theater/Bioscoop De Nieuwe Kolk op 1 januari 2017 bestuurlijk en organisatorisch tot de nieuwe organisatie DNK. Uitgangspunten van de fusie zijn: één geïntegreerde organisatie, onder leiding van één directeur-bestuurder, die opereert op basis van een gezamenlijk businessplan. De jaren na de opening zijn zwaar geweest voor de betrokken organisaties: het nieuwe gebouw opstarten, nieuwe publieksgroepen opzoeken, een nieuwe programmering uitwerken en tegelijk ook een fusie bewerkstelligen.

Op dit moment trekt de gezamenlijke organisatie op jaarbasis ruim 576.000 bezoekers. Het gebouw profileert zich nadrukkelijk als culturele organisatie met een provinciaal bereik.

De NAM (met het hoofdkantoor in Assen) is hoofdsponsor van DNK (een bijdrage van 2 miljoen voor de nieuwbouw). Woningcorporatie Stichting Woningbeheer Assen (SWA) heeft woningen boven een

deel van het gebouw gerealiseerd en werd daarmee mede-investeerder. Van de totale bouwkosten betaalde de gemeente Assen 80%, het overige gedeelte werd betaald door SWA en de NAM.

Aanbevelingen voor WestlandTheater

- Het culturele complex in Assen laat zien dat het mogelijk is dat een cultureel complex een grote regionale, zelfs provinciale uitstraling en publieksbereik kan ontwikkelen;
- Het DNK-complex laat zien dat het toevoegen van woningen aan de bouwopgave, de kosten voor het culturele gedeelte kan drukken;
- DNK laat ook zien dat publieksparticipatie bij de ontwikkeling van een cultureel gebouw, leidt tot betrokkenheid van en draagvlak onder de bevolking;
- Evenzo leidt sponsoring vanuit het bedrijfsleven, ook tot betrokkenheid en draagvlak;
- Organisatorische veranderingen, zoals intensieve samenwerking tussen de gebruikers (of zoals Assen laat zien: fusie van de gebruikers) wordt het liefst al vóór en tijdens de ontwikkeling van de bouwontwikkeling ingezet.

2.6 Theater Castellum, Alphen aan den Rijn

Geopend: 2005, verbouwing in 2022

Aantal bezoekers theatervoorstellingen
63.000

Aantal bezoekers verhuringen: 27.000
(waarvan 24.000 bij amateurverenigingen)

Aantal bezoekers filmvertoningen: 30.000

Aantal bezoekers overige activiteiten:
10.000

Hoeveel theatervoorstellingen: 166

Aantal amateurverhuringen: 46

Horeca in eigen beheer: ja

Opdrachtgever bouw: gemeente Alphen aan den Rijn

Eigenaar gebouw: gemeente Alphen aan den Rijn

Gemeentelijke opdracht: het pand Castellum naar vermogen exploiteren en binnen die kaders:

- Uitvoering realiseren van een passend theater- en filmaanbod (conform de aangegeven aantallen binnen de subsidieaanvraag)
- Uitvoering realiseren van sociaal-maatschappelijke activiteiten en verhuringen

Theater Castellum is de opvolger van het Parktheater in Alphen, dat in 1989 gebouwd werd in een schoolgebouw. Dit theatertje bestaat overigens nog steeds en programmeert kleinschalig cabaret, toneel, muziek en arthouse-filmvertoningen. In Alphen aan den Rijn is ook het kleine filmhuis Vue gevestigd met 4 filmzalen, waarin arthouse-films worden geprogrammeerd.

Theater Castellum was onderdeel van een groter ontwikkelingsproject in het nieuwe stadshart van Alphen aan den Rijn. Het theater heeft vanaf de opening in 2005 een jaarlijks terugkerend financieel tekort gehad. De voornaamste oorzaak was volgens de achtereenvolgende (interim-)directeuren "Het theater krijgt na al jaren te weinig subsidie van de gemeente Alphen en kwam jaarlijks twee ton tekort (AD 18-06-16)". Een van de oplossingen om dit tekort in te lopen, was een tijdelijk fusie in

2014 van de directie- en marketingfuncties tussen Theater Castellum en Stadstheater Zoetermeer. Deze bezuinigingsmaatregel was niet succesvol en de fusie werd in 2016 weer ontvolocht. De gemeente heeft in 2024 het structurele financiële probleem opgelost door de exploitatiesubsidie te verhogen. Sinds de financiële oplossing in 2024 neemt het theater een gedeelte van het huurdersonderhoud zelf in beheer: tot voor kort moest het theater in gevallen van reparaties toestemming vragen aan de gemeente om te controleren of het in de begroting paste, maar dat is nu verleden tijd. Er komt nog een indexatie van de huisvestingskosten, de energielasten en salarissen, want door de inflatie zijn die kosten gewijzigd. Dat is nog niet toegevoegd aan deze subsidieregeling, maar er is hiervoor al € 137.000 ruimte gereserveerd in de begroting van de gemeente. Het theater heeft twee theaterzalen, drie bioscoopzalen, een theatercafé en een theaterrestaurant. De Fonds Alphenzaal telt 749 zitplaatsen en de Kleine zaal heeft 289 zitplaatsen.

Aanbevelingen voor WestlandTheater

- Het financiële tekort van theater Castellum dat sinds de opening optrad, bleek achteraf veroorzaakt te zijn door de structureel te lage exploitatiesubsidie. Dit is geen unieke casus: regelmatig stellen gemeenten een exploitatiesubsidie laag vast, in de hoop dat de theaterorganisatie door slim te werken het te voorziene tekort zelf kan inlopen. In de praktijk werkt dit nauwelijks omdat veel van de (gebouwgebonden) kosten nauwelijks beïnvloedbaar zijn. Daarnaast is het verwerven van eigen inkomsten niet onbeperkt mogelijk (als de prijzen voor drankjes, zaalverhuurtarieven en theatertickets te hoog zijn, zullen de bezoekers en huurders wegblijven). Voor het toekomstige WestlandTheater kan de aanbeveling zijn, dat de gemeente op basis van benchmarks van theaters van vergelijkbare aard en omvang een haalbare en dus realistische exploitatiesubsidie vaststelt. Deze raming kan tijdens de bouw en tijdens de eerste exploitatiejaren regelmatig worden bijgesteld.

12

2.7 Theater De Lievekamp Oss

Geopend: opening 1967, opening nieuwbouw waarschijnlijk 2027

Huidige gebouw

Hoeveel theatervoorstellingen: 255 (Grote zaal 162, kleine zaal 63, Vestzakzaal 30)

Aantal bezoekers theatervoorstellingen 126.700

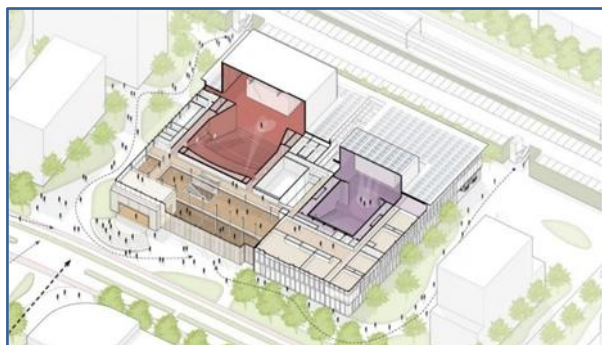
Aantal verhuringen en evenementen: 171

Horeca in eigen beheer: ja

Opdrachtgever bouw: gemeente Oss

Eigenaar gebouw: gemeente Oss

Gemeentelijke opdracht: Theater De Lievekamp programmeert vraaggericht en presenteert een zo breed mogelijk, kwalitatief hoogwaardig programma op het gebied van professionele- en amateurkunst voor een zo breed en groot mogelijk publiek in Oss en de regio in een gastvrije en servicegerichte omgeving binnen een optimale culturele en zakelijke exploitatie.

De gemeente Oss had in 2024 92.500 inwoners; de gemeente verwacht tot 2050 te groeien naar 105.600 inwoners. In 1994 is Oss met 24 kernen in de regio gefuseerd tot één gemeente. Oss is met circa 60.000 inwoners veruit de grootste kern in de gemeente.

Met bijdragen van de gemeente, het Rijk en een kwart miljoen gulden van de Osse industriële kring startte in 1965 de bouw van sociaal cultureel centrum De Lievekamp. Dit gebouw is aan het eind van de levenscyclus gekomen: de energielasten zijn hoog, het gebouw is ingedeeld in kleine ruimtes, de inrichting en uitrusting zijn sterk gedateerd en zowel het zijtoneel als het speelveld zijn te klein.

De nieuwe Lievekamp (theater en cultuureducatiegebouw Muzelinck) zijn onderdeel van de herstructurering van de Raadhuislaan. Naast de nieuwbouw van De Lievekamp komt er een park aan de Raadhuislaan, een groot parkeerdek en 440 woningen rond de locatie .

In het nieuwe gebouw krijgt De Lievekamp een nieuwe grote zaal met 930 stoelen. De huidige grote zaal wordt een middenzaal met 350 stoelen of 600 staanplaatsen. Daarnaast komt er een kleine zaal van 100 stoelen, die de Vestzakzaal zal gaan heten. Een nieuwe backstageruimte en met theatercafé maken het theater compleet. Ook de cursusruimten van Muzelinck in De Lievekamp worden vernieuwd. De bibliotheek van De Lievekamp is inmiddels elders gehuisvest omdat de uitbreiding van het gebouw op de huidige locatie van de bibliotheek gaat plaatsvinden. Oss heeft een Kinopolis-bioscoop met 5 filmzalen.

Het voorlopig ontwerp is in 2024 goedgekeurd door de gemeenteraad. De gemeenteraad zal het Definitieve Ontwerp in het eerste kwartaal van 2025 behandelen. Tijdens de verbouwing zijn er twee fasen. In de eerste fase worden de nieuwe grote zaal en de vestzakzaal gebouwd. De nieuwe grote zaal zal gebouwd worden met de onderdelen van het tijdelijke Zuiderstrandtheater uit Scheveningen, dat de gemeente heeft gekocht en dat in Oss op de gemeentewerf opgeslagen ligt. Op het moment dat de nieuwe zalen klaar zijn, start de tweede fase. Dat is de verbouw van de huidige grote zaal van De Lievekamp naar een middenzaal. Oss gaat gebruik maken van het tijdelijke theatergebouw van het Zuiderstrand in Scheveningen. Dit tijdelijke theater was gedurende de bouw van het nieuwe Haagse muziekcomplex Amare in gebruik bij o.a. het Residentie Orkest en Nederlands Dans Theater. Door dit hergebruik kan Oss zeer duurzaam bouwen. Aangezien er in Europa geen tweede tijdelijk theatergebouw beschikbaar is, kan Westland geen gebruik maken van deze mogelijkheid.

13

Aanbevelingen voor WestlandTheater

- In Oss is de herontwikkeling van De Lievekamp onderdeel van de herontwikkeling van een deel van het stadscentrum. Ook in Westland is er sprake van een herstructurering (Verdilaan). In het algemeen geeft een dergelijk omvangrijke herstructurering enerzijds meer tijdelijke overlast, maar geeft anderzijds schaal- en financiële voordelen. Bij veel gemeenten en bij alle onderzochte gemeenten was en is sprake van een dergelijke ontwikkeling gecombineerd met de nieuwbouw van een theater: Spijkenisse, Rotterdam Zuid, Nieuwegein, Oss, Delft, Alphen aan den Rijn, Assen, Etten-Leur, etc.
- De gemeente Oss heeft de bestaande programmering/culturele organisaties als uitgangspunt genomen voor de herontwikkeling van De Lievekamp. Tot spijt van alle betrokkenen kon de bibliotheek niet teruggeplaatst worden in de nieuwe Lievekamp; voor de bibliotheek is elders huisvesting gevonden. De al aanwezige samenvoeging van culturele functies in De Lievekamp komt voort uit het feit dat Oss veruit de grootste kern in de gemeente is. Voor Westland, met meerdere kernen, kan nagedacht worden of er op een termijn van meerdere decennia behoefte zal ontstaan aan het combineren van culturele functies. In dat geval zou hier met het ontwerp van dit gebouw al op hoofdlijnen enigszins rekening mee kunnen worden gehouden ('modulair bouwen'). Zie hiervoor ook de aanbevelingen bij Theater de Stoep Spijkenisse en het WestlandTheater.

2.8 WestlandTheater

Geopend: 1985

Bezoekers 2024: 115.600

Hoeveel theatervoorstellingen: 115

Hoeveel filmvertoningen: 1000

Hoeveel amateurverhuringen: 115

Verhouding (qua publieksaantallen):

theatervoorstellingen 30%,
amateurverhuringen 30% en filmvertoningen
40%

Horeca in eigen beheer: ja

Opdrachtgever bouw: gemeente Naaldwijk

Eigenaar gebouw: gemeente Westland

Gemeentelijke opdracht:

theatervoorstellingen, filmvertoningen,
amateurverhuringen (aantallen zijn niet
gespecificeerd)

De gemeente Westland bestaat uit 11 kernen: De Lier, 's-Gravenzande, Heenweg, Honselersdijk, Kwintsheul, Maasdijk, Monster, Naaldwijk, Poeldijk, Ter Heijde en Wateringen. Daarnaast zijn er nog acht buurtschappen: Baakwoning, Blaker, Mariëndijk, Nieuwe Tuinen, Oostbuurt, Rolpaal, Westerlee en Westerhonk.

Een postcodeanalyse uit 2021 laat zien dat het WestlandTheater zichzelf een theater met regionale dekking mag noemen. Ruim 97% van de postcodes komt uit de provincie Zuid-Holland en ruim 69% uit gemeente Westland. De grootste publieksgroepen komen uit Naaldwijk en 's-Gravenzande, de kleinste uit Ter Heide. Ook uit Den Haag komt een significant aantal bezoekers.

Het gebouw van het WestlandTheater is oorspronkelijk ontworpen als een kerkelijk sociaal cultureel centrum. De grote zaal telt 400 stoelen, de kleine zaal 107 stoelen. De programmering bestaat uit 30% professionele voorstellingen, 40% filmvertoningen en 30% amateuruitvoeringen. Opvallend is het grote aantal amateurverhuringen ten opzichte van het aantal professionele voorstellingen. De oorzaak is het ongekend actieve verenigingsleven in het Westland. Zelfs een gemeente als Oss, met alleen al 30 carnavalsverenigingen, heeft nog maar de helft van het aantal verenigingen in het Westland. Opvallend is het grote aantal koren (het rapport “Waarom een theater?” van 4Advies, Theateradvies en Blueyard noemt een aantal van bijna 100 koren); daarnaast zijn er 50 muziekverenigingen, bijna 20 dansverenigingen en -scholen en ruim 25 theaterverenigingen. Deze verenigingen zijn gebaat bij ruimtes voor repetities en podia voor het delen van hun uitvoeringen met de Westlandse bevolking (zie bijlage verenigingsleven Westland). Er is veel lokale binding dankzij het ongekend rijke cultureel verenigingsleven (theater, muziek, koren, dans) in de gemeente. De omliggende horeca floreert op voorstellingsavonden: de Naaldwijkse horeca roostert haar personeel in aan de hand van het programma van het theater.

De meeste theaters die filmvertoningen aanbieden, hebben separate filmzalen; het WestlandTheater programmeert films in theaterzalen. Desondanks haalt het theater het grote aantal van 1000 filmvertoningen per jaar. De bioscoopfunctie is goed geïntegreerd in de bedrijfsvoering.

Jaarlijks kan het theater circa 75 aanvragen voor amateurverhuringen niet honoreren vanwege ruimtegebrek.

Er is veel ruimte voor toekomstige groei. Dat is te zien aan het aantal keren dat ‘nee’ verkocht moet worden aan amateurgezelschappen en bedrijven voor zaalverhuringen. En natuurlijk aan het aantal bezoekers dat jaarlijks geen kaartje kan bemachtigen voor uitverkochte theatervoorstellingen. Doordat gebouw de Veiling (de voormalige bloemenveiling De Leuningjes) in Poeldijk deels verbouwd zal worden voor onderwijsfuncties, kan de vraag naar uitvoeringsruimte voor amateurs bij het WestlandTheater gaan stijgen.

Aanbevelingen voor WestlandTheater

- De onderzochte theaters hebben allemaal primair een opdracht voor het programmeren van professionele theatervoorstellingen met daarnaast een kleinere opdracht voor het faciliteren van het verenigingsleven. Waar er films worden geprogrammeerd, vinden die in het algemeen plaats in separate filmzalen, die nauwelijks voor andere activiteiten dan film worden gebruikt. Het WestlandTheater kent voor zover bekend, als een van de weinige grotere accommodaties een succesvolle volledige geïntegreerde bedrijfsvoering van theatervoorstellingen, amateurverhuringen en films in de zalen. Het is aan te bevelen om deze unieke product/markt-combinaties als uitgangspunt voor de nieuwbouw te nemen.
- Voor het handhaven van het huidige activiteitenprogramma (waarbij meer publiek geworven zal worden door het grotere aantal stoelen) is het aantal van 3 zalen een voorwaarde. Het verminderen van het aantal zalen zal tot gevolg hebben dat er minder films vertoond kunnen worden en minder verenigingen van het gebouw gebruik kunnen maken.
- Gezien de te voorziene groei van de gemeente (19,3% tot 2050, volgens opgave van de gemeente Westland) is te voorzien, dat de behoefte van de inwoners naar verblijfs- en ontmoetingsruimtes in het Westland in de toekomst zal toenemen. Wellicht wordt het in de toekomst wenselijk om bijvoorbeeld de foyer van het theater overdag te gebruiken voor activiteiten. Dit pleit voor een modulair gebouw waarin dit soort toekomstige aanpassingen mogelijk zullen zijn. Bijvoorbeeld vergaderkamers naast de foyer, die in de toekomst bij de foyer kunnen worden getrokken of verbouwd tot theatercafé of die ruimte kunnen gaan bieden aan andere culturele organisaties. Hetzelfde geldt voor toekomstige uitbreidingsmogelijkheden van de hoeveelheid stoelen in de zalen en voor de gewenste flexibiliteit van de theatertechnische installaties. Een en ander natuurlijk voor zover de beoogde bouwkavel voldoende m² biedt - wellicht biedt een gebouw met meerdere verdiepingen voldoende mogelijkheden, of een toekomstige annex van het theater op een nabijgelegen kavel.
- Bij veel gemeenten was/is de bouw van een nieuw theater onderdeel van een bouwopgave voor herstructurering van het centrum. Aangezien de gemeente een herontwikkeling van de Verdilaan voorziet (waar ook de nieuwbouw van het theater voorzien is), kan een grotere bouwopgave wellicht synergievoordelen opleveren.
- Een paar kleine opmerkingen: let bij de ontwikkeling van een nieuw theater op voldoende mogelijkheden voor bereikbaarheid door vrachtwagens. Ook de toegankelijkheid voor mindervaliden is een punt van aandacht.

3. Samenvatting en aanbevelingen

CZA kan vanuit de hoofdlijnen van de onderzochte theaters een aantal aanbevelingen voor de gemeente Westland destilleren.

- Alle theaters kennen een opdracht die voortkomt uit de specifieke lokale situatie. Deze situatie bestaat o.a. uit inwonertal en omvang gemeente, randstedelijke of juist landelijke omgeving, al dan niet een centrumfunctie voor de regio, aanwezigheid van culturele organisaties en culturele gebouwen, etc. Voor het WestlandTheater zijn de unieke uitgangspunten de vergaande integratie van theatervoorstellingen met amateurverhuringen en filmvertoningen in dezelfde zalen. Bovendien weerspiegelt de programmering het bijzonder grote aantal culturele organisaties in het Westland. De aanbeveling luidt dan ook om alle drie de uitgangspunten (professionele voorstellingen, amateurbespelingen en filmvertoningen) als basis te nemen voor de ontwikkeling van een nieuw WestlandTheater. Dit strookt met het uitgangspunt van het WestlandTheater dat er 3 zalen nodig zijn.
- Alle onderzochte theaters zijn voortgekomen uit eerdere, veelal kleinere accommodaties, die niet meer voldeden aan de eisen des tijds en de wensen van het publiek. Sommige van deze 'voorlopers' hebben decennia (tot meer dan honderd jaar) dienst gedaan; andere accommodaties zijn al binnen 30 jaar vervangen door hun opvolgers.
 - Theater de Stoep Spijkenisse: na 31 jaar nieuwbouw
 - DNK Assen: na 114 jaar nieuwbouw
 - Theater Castellum Alphen aan den Rijn: na 16 jaar nieuwbouw
 - De Kom Nieuwegein: na 33 jaar nieuwbouw
 - Theater De Lievekamp Oss: na 60 jaar verbouw/nieuwbouw
 - Theater de Veste Delft: nieuwbouw wordt onderzocht, 29 jaar na nieuwbouw
 - Theater Zuidplein Rotterdam: na 67 jaar nieuwbouw.
 - WestlandTheater, nieuwbouw wordt onderzocht 40 jaar na nieuwbouw

Alle theaters kenden tijdens hun levenscyclus ook meerdere verbouwingen. Dit laat zien dat gemeenten veranderen, de bevolking verandert, de technische eisen aan de gebouwen veranderen. Dit pleit er voor, om in de ontwikkeling van theatergebouwen op voorhand al rekening te houden met toekomstige wijzigingen en aanpassingen aan het gebouw. Een aantal voorbeelden:

- In den lande is al sinds de jaren '80 van de vorige eeuw een trend tot samenvoegen van (cultuur)functies in culturele centra te constateren: theaterzalen gecombineerd met bijvoorbeeld cultuureducatie en bibliotheek (zie Assen). Deze trend is in de gemeente Westland tot nu toe nog niet zichtbaar (met separate gebouwen voor theater, cultuureducatie en bibliotheek). Het is te voorzien dat in de komende jaren een dergelijke trend ook in het Westland zal kunnen gaan optreden. Bij de bouw van een nieuw theatergebouw kan d.m.v. modulair bouwen hier al rekening mee worden gehouden.
- Programmering verandert (zie Theater Zuidplein als duidelijk voorbeeld); de ruimtes in de theatergebouwen zullen daardoor steeds flexibeler worden ingezet. Dit pleit voor een ruime en flexibele inrichting van de theatertechnische installaties, flexibele wanden waardoor ruimtes kunnen worden gecombineerd, etc. Zie hiervoor o.a. Theater Zuidplein. Ook dit pleit ervoor om een nieuw theatergebouw waar mogelijk 'modulair' te ontwerpen, waardoor toekomstige uitbreidingen niet op voorhand uitgesloten zullen worden.
- De gemeente Westland gaat in de komende 25 jaar qua inwonertal bijna 20% groeien. Het is daarom nuttig om rekening te houden met een toekomstige uitbreiding van het aantal stoelen in de theaterzalen. Het voorbeeld van Spijkenisse laat zien dat dit niet ingewikkeld of kostbaar hoeft te zijn. Het voorbeeld van Delft

laat zien dat een te klein ontworpen theater (te) snel aan het einde van de levenscyclus zal zijn.

- Woningbouw kan helpen de kosten voor de bouw van een nieuwe accommodatie te drukken, naar het voorbeeld van DNK Assen. Wellicht is dit ook een interessante optie voor Westland;
- DNK Assen laat zien, dat de bouwkosten voor een (klein) deel betaald kunnen worden vanuit sponsoring. Daarnaast zorgt sponsoring voor een nauwe band met het bedrijfsleven (bijvoorbeeld door kaartverkoop via de sponsors, bedrijfsfeesten door en voor de sponsors, etc.);
- Assen laat ook zien dat participatie van de bevolking in de ontwerpfase leidt tot grote betrokkenheid van de inwoners bij het nieuwe theater: meedenken => betrokkenheid => draagvlak;
- Bij alle onderzochte gemeenten was/is de bouw van een nieuw theater onderdeel van een herstructurering van het centrum of stadsdeel. Het is duidelijk dat deze gemeenten hier een voordeel in zagen in termen van aan te trekken deskundigheid, het delen van ontwikkel- en bouwkosten, synergievoordelen, etc. Aangezien de gemeente Westland een herontwikkeling van de Verdilaan voorziet (waar ook de nieuwbouwlocatie van het theater aan ligt), kan een grotere bouwopgave wellicht ook voor de gemeente voordelen opleveren;
- Zoals het Theater Castellum laat zien, worden toekomstige exploitatielasten bij gemeenten regelmatig, vanuit de beste bedoelingen, laag geraamd. In de praktijk blijkt het verdienvermogen van theaters niet zo hoog te zijn, waardoor aan het eind van ieder jaar een tekort moet worden bijgepast. Een exploitatieraming kan op basis van benchmarks van theaters van vergelijkbare aard en omvang worden opgesteld. Voor de gemeente Westland is dit al gedaan voor de onderzoeksbureau 4Advies, Blueyard en Theateradvies. Een dergelijke exploitatieraming kan gedurende het ontwikkel- en bouwproces tot enkele jaren na de opening telkens herijkt worden;
- Theater De Kom in Nieuwegein laat zien, dat het plaatsen van publieksfoyer op de 1e verdieping, leidt tot hogere bouw- en exploitatiekosten. Ook zal door de ligging op de 1e verdieping de ontwikkeling van de foyer tot een publiekswervende en laagdrempelige verblijfs- of ontmoetingsfunctie belemmeren;
- Theater de Veste in Delft laat zien, dat in een goed lopend theatercafé (mits multifunctioneel ingericht en technisch uitgerust, en mits onafhankelijk van de theatervoorstellingen functionerend) er ook een groot aantal activiteiten kan worden ontplooid; een dergelijke ruimte kan daardoor een grote maatschappelijke en sociale waarde krijgen.
- Bij theaters is een onderzoek naar investeringskosten en doorlooptijden van de bouw complex en tijdrovend. De theaters komen uit verschillende jaren en kunnen daardoor niet vergeleken worden zonder correctie op prijsstijgingen en een analyse naar specifieke locatie gebonden aspecten. Er moeten gemeentelijke archieven worden geraadpleegd, omdat de tijdens de bouw betrokken medewerkers en bestuurders in de meeste gevallen niet meer werkzaam bij desbetreffend theater of gemeente. Daarnaast heeft ieder theater unieke kenmerken (al dan niet een bibliotheek of cultuureducatieruimtes), wat een vergelijking lastig maakt. Als de gemeente inzicht in deze aspecten wil hebben, dient nader en uitgebreider onderzoek plaats te vinden.
- Als laatste opmerking een ervaringsfeit: een theater is een gecompliceerd gebouw, waarin technische installaties, akoestische aspecten, zichtlijnen, logistieke routes, horeca-aspecten, aansluiting bij de openbare ruimte, vergaderfuncties, uitstralingsaspecten naar de omgeving, luchtbehandeling, mogelijke geluidsoverlast, parkeermogelijkheden, etc., etc. gecombineerd moeten worden tot een functionerend gebouw. Het verdient daarom aanbeveling om 'ervaring met theaterbouw' als een van de knockout-criteria bij de architectenselectie te hanteren.

Bijlage bronvermelding

- Cultuurhuis van de Toekomst, WestlandTheater, 7 mei 2019
- Westland cultuurkoers 2030 Corsanr. 19-0113149, 11 juni 2019
- Omgevingsvisie Gemeente Westland structuurvisie vastgesteld, 12 augustus 2020
- Ruimtestaat Westlandtheater de Naald, Naaldwijk Theateradvies bv, 17 november 2021,
- WestlandTheater De Naald jaarverslag 2023
- Exploitatieschets Nieuw Westlandtheater, Blueyard, 2 april 2024
- WestlandTheater, Waarom een theater? Theateradvies bv, 4Advies en Blueyard, 6 mei 2024
- Gemeente Westland, Westland in cijfers 2024
- Gemeente Westland, RIB Proces update nieuw theater, 5 februari-2025

Bijlage culturele organisaties en verenigingen Westland

Namen met toestemming overgenomen van website Cultuurweb Westland
<https://www.westlandcultuurweb.nl/>

Cultuurweb Westland meldt, dat deze lijst niet uitputtend is.

Audiovisueel

WAFV westlandse amateur Fotografen vereniging
Audiovisueel Dia en Fotoclub 's-Gravenzande
Audiovisueel Rachel de Liefde Fotografie en Ontwikkeling

Beeldend

Beeldend Purple Lily Creations
Beeldend Atelier 't penseeltje
Beeldend Peter Keijzer Art
Beeldend Stichting Kunst in de Kerk
Beeldend Vellekoop & Vellekoop Kunsthandel
Beeldend Hobby Atelier Bizzy
Beeldend Openatelier route De Lier
Beeldend Atelier AKW
Beeldend Studio Mimosa Studio Mimosa
Beeldend Atelier Kaas
Beeldend Kunstig gemaakt Kunstig Gemaakt
Beeldend Creatief centrum 't Atelier
Beeldend De Kunstkas Naaldwijk
Beeldend De Scherf
Beeldend Kunsthalle 6
Beeldend Kunstpakketten
Beeldend Studio Mooi Hout
Beeldend Tess Keramiek
Beeldend Westlandkunst
Beeldend Westlands kunstenaarscollectief
Beeldend Martin Groen
Beeldend Monartiste
Beeldend Cast-art
Beeldend Ellen's Fine Art
Beeldend JOOP van Dijk
Beeldend Open Atelierroute Wateringen-Kwintsheul
Beeldend Paul Kerrebijn Ontwerp & Illustratie bv
Beeldend Agnes Essenbrink
Beeldend Catherine Pineau
Beeldend Els Hoonhout
Beeldend Hans Mulder
Beeldend Loek de Kok
Beeldend Lydia Coolen
Beeldend Michael Sustr
Beeldend Michel van der Voort
Beeldend Paola Enriquez-Ojeda
Beeldend Peter van der Toorn Vrijthof
Beeldend Roeland van Reem
Beeldend Ulbe Spaans
Beeldend Vloeibare liefde

Beeldend Kunstseminaar
Beeldend iets creatief (voor kinderen)
Beeldend Creatief atelier het Juttertje
Beeldend Sarina Missot (o.a. kunst met kroepoek)
Beeldend Gianne Tillema
Beeldend In het sleutelbos
Beeldend De Krijtman
Beeldend De Pluktuin /
Beeldend Het Natuur Atelier
Beeldend De waterjuffer
Beeldend Atelier Tiny van der Sar
Beeldend Graffiti art / Dreams Events

Dans

Dans SV De Lier
Dans Dance Innovation
Dans Dansgarde de Jolige Druif
Dans Rock and Roll dansschool Westrock
Dans Dance for you (E25 Cultuur)
Dans DOS Monster
Dans Dans Creatie Naaldwijk
Dans Dans Wijs /
Dans DOS Naaldwijk
Dans Studio Domingos
Dans Dans Creatie
Dans Dans Creatie Wateringen
Dans Dans Versterkt
Dans ItsFun2Dance
Dans Balletschool Papillon
Dans Werodass rolstoel en rollator dansen
Dans, theater Musical Express

Erfgoed

Erfgoed Stichting 's-Gravenzandse Korenmolen
Erfgoed Historische Werkgroep Oud De Lier
Erfgoed Stichting Historisch Genootschap Hoek van Holland
Erfgoed Studiegroep Genealogie Westland
Erfgoed Historische druivenkwekerij Sonnehoeck
Erfgoed Stichting Monumentaal Westland
Erfgoed Concordia Cultureel
Erfgoed Historisch Genootschap Maasdijk
Erfgoed Historische vereniging Maasland
Erfgoed Historische Vereniging Monster - Ter Heijde
Erfgoed Stichting Vrienden van de Molen De Vier Winden
Erfgoed Gemeente Westland Duurzaamheid
Erfgoed Genootschap Oud Westland
Erfgoed Historisch Archief Westland
Erfgoed Historische vereniging Naaldwijk-Honselersdijk
Erfgoed Stichting Vrienden van de Oude Kerk Naaldwijk
Erfgoed Werkgroep Historie Bartholomeus Poeldijk
Erfgoed Historische vereniging Oud-Schipluiden
Erfgoed Staelduinse Bos
Erfgoed Stichting Stelling 33
Erfgoed Vereniging Oud 's-Gravenzande
Erfgoed Culturele Raad Wateringen

Erfgoed Stichting Joods Westland
Erfgoed Vrienden van de Wateringse molen
Erfgoed Culturele Raad Wateringen
Erfgoed Historische vereniging Wateringen/ Kwintsheul
Erfgoed Vereniging Oud 's-Gravenzande
Erfgoed Huis van Van Beurden
Erfgoed, museum Atlantikwall Museum
Erfgoed, museum Museum De Timmerwerf
Erfgoed, museum Westlands Schaatsmuseum Westlands Schaatsmuseum
Erfgoed, museum Westlands museum
Erfgoed, podium Boerderij de Vlietwoning

Koren

Koren Concertkoor Westland
Koren Dameskoor Vivace
Koren Interkerkelijk Gemengd Koor
Koren Kinderkoor de Keten
Koren Kinderkoor Do Re Mi De Lier
Koren Koor Con Amore De Lier
Koren Koor de Tiereliers
Koren RK zangkoor St. Caecilia
Koren Tussenkoor Het Constantkoor
Koren Let is go (koor voor mensen met een beperking)
Koren Free Birds Muziekcollectief
Koren Gospelkoor Reach Out
Koren Meezing Karavaan (Vitis)
Koren Hunselaerkoor (Vitis koor)
Koren Popkoor Simply Best
Koren Andreaskoor
Koren Koor Esperanca
Koren Popkoor Simply Best
Koren Seniorenkoor Alicanta
Koren Koor I Mellom
Koren Lambertus koor
Koren Koor Medea
Koren RK gemengd zangkoor Laus Deo <https://rkwestland.nl/voor-iedereen/mens-in-beeld/koren/laus-deo>
Koren Westlands Zeemanskoor "Onder Zeil"
Koren Westlandse Koorvereniging Musica
Koren Cantorij Oude Kerk Naaldwijk
Koren EigenWijs Kinderkoor
Koren Koor Manna
Koren Koor4Fun
Koren Meezingkoor de Westlanders
Koren RK Parochiekoor Cantemus Domino
Koren Stichting Bach Westland
Koren Westlands Dameskoor
Koren Koor Focalicious
Koren Popkoor Fine Tuning
Koren Koor Deo Sacrum
Koren Ladies Choir Flowersound
Koren E.M.M Mannenkoor /
Koren Westlands Mannenkoor
Koren Gospelgroep Reveil

Koren Kinderkoor De Blijde Stem
 Koren Koor Cantamus
 Koren Koor My Way
 Koren RK Parochiekoor 's-Gravenzande
 Koren Prestige Vocal Groups
 Koren t Heijdse Vismaatjeskoor
 Koren Jongerenkoor Corbulo
 Koren Koor de Waterlanders
 Koren Koor Jubilate Deo
 Koren Koor Memento
 Koren Popkoor Timeless
 Koren Sing a Long koor Lekker los
 Koren Theaterkoor 40Forever
 Koren Bes'tof
 Koren Kassenbouwerskoor
 Koren Koor geen gehoor
 Koren Kunst Vocaal
 Koren My Way
 Koren Westlandse COV Excelsior /
 Koren Westlands Musicaleskoor
 Koren Popkoor FM
 Koren Kinderkoor MoJeKo
 Koren Kinderkoor Westland
 Koren Baroda De Larix
 Koren Beatween
 Koren Chr. Gem. Zangvereniging Immanuel
 Koren Jubilate
 Koren De meezing Caravaan De Backerhof
 Koren De T-Ladies
 Koren De Troubadours
 Koren FEM!
 Koren Gemengd koor Rejoice
 Koren Koor Hunselaer voor ouderen
 Koren Sweet voices & LSZ
 Koren Ouderenkoor Helemaal Goud
 Koren Purple Glow
 Koren Fun to Sing
 Koren Zangkoor De Lofzang

Literair

Literair Literair de Lier
 Literair Prozanikers (schrijverscollectief)
 Literair Hans Kamp
 Literatuur en Filosofie Bibliotheek Naaldwijk
 Literatuur en Filosofie Bibliotheek Westland

Multidisciplinair

Multidisciplinair BieKlien
 Multidisciplinair Heppie dance people
 Multidisciplinair Bij Barth
 Multidisciplinair Stichting De Hofdames
 Multidisciplinair Fun & Fit
 Multidisciplinair Fata Morgana Parochiefederatie Sint Franciscus
 Multidisciplinair Stichting gezellig wateringens
 Multidisciplinair, beeldenAdnsje Duurzame stoffen & Naaiessen

Multidisciplinair, muziekCultuurverbinders

Multidisciplinair, podium De Cultuurschuur

Muziek

Muziek Muziekvereniging Liora de Lier

Muziek Muziekvereniging Minerva

Muziek Tougou Dougou

Muziek Sambaband Kabaal

Muziek Drumparty

Muziek Gitaarschool Peter van Elswijk

Muziek Leon drums

Muziek Muziekschool Zwoopy

Muziek Westland music school

Muziek De Muziek Zolder

Muziek Slagwerkgroep Westland

Muziek Stichting blues aan zee

Muziek Burlesco 4 (sax kwartet)

Muziek DJ school de formule

Muziek Drumschool Ron van Elswijk

Muziek MuziekCentrum westland

Muziek Place4bass

Muziek the Guitar Master

Muziek West Percussion

Muziek Westland Klassiek

Muziek Wooden Paul (band)

Muziek Oefenruimtes Westland (jamsessies)

Muziek Gitaarlex

Muziek Westland Saxofoon Orkest

Muziek Ferry de Jong Music

Muziek Big Band Rhythm Harmonies

Muziek Esther van Es

Muziek Music Masters

Muziek Muziekmeesters

Muziek Popschool Westland

Muziek Comité Concerten 't Woudt

Muziek Zangschool Annette

Muziek Muziekschool Musica Corda

Muziek Orgelcomité Hervormde kerk Wateringen

Muziek Stichting Waterpop Festival

Muziek Tonderons (muziekles)

Muziek Meesterwerk muziek Westland

Muziek Muziekvereniging de Phoenix

Muziek WPC Nederland 3

Muziek Christelijke harmonievereniging Excelsior De Lier

Muziek Vereniging Sociëteit Flattertheek /

Muziek Westlands Dag Orkest

Muziek Accordeonvereniging DOV

Muziek Vinnies Gittar School

Muziek / verstandelijke bMeupseicrk-cinhgoice

Muziek, Harmonie Christelijke harmonievereniging Excelsior De Lier

Muziek, harmonie Muziekvereniging Liora de Lier

Muziek, Harmonie Muziekvereniging Saint Gregorius

Muziek, Harmonie Honsels Harmonie

Muziek, harmonie Muziekvereniging Pius X Poeldijk

Muziek, Harmonie Westlandse Harmonie
Muziek, harmonie Muziekvereniging de Phoenix
Muziek, Twirl Showteam Liora Majorette & Twirl
Muziek, Twirl The Maranto's

Theater

Theater Express Yourself
Theater Stichting Muzikater h
Theater Het Uitpluishuis
Theater Theatmaker Maurice Wiedenhof
Theater Theater In Feite
Theater Carolien Hoogendoorn
Theater, muziek E25 muziekmeesters
Theater, podium Theaterloods Westland
Theater, podium WestlandTheater De Naald
Theater, podium, toneelRoka Theatergroep
Theater, toneel Toneelvereniging de Lier
Theater, toneel Toneelvereniging Kunst & Genoegen
Theater, toneel Theatergroep Het Wilde Westen
Theater, toneel Toneelvereniging St. Genesius
Theater, toneel De Plankeniers
Theater, toneel Theaterschool Koperen Kees
Theater, toneel Toneelvereniging 's-Gravenspel
Theater, toneel Theatergroep Wateringen
Theater, toneel Theatergroep All Inclusive
Theater, Toneel TG ODO Maasdijk

Zaalverhuur

Zaalverhuur/Podia De Kiem
Zaalverhuur/Podia Hemelsblauw
Zaalverhuur/Podia Fata Morgana Parochiefederatie Sint Fransiscus
Zaalverhuur/Podia Evenementenlocatie De Veiling
Zaalverhuur/Podia Theaterloods Westland
Zaalverhuur/Podia De cultuurschuur
Zaalverhuur/Podia Roka Theatergroep
Zaalverhuur/Podia Boerderij de Vlietwoning
Zaalverhuur/Podia Westlands museum
Zaalverhuur/Podia De Harmonie
Zaalverhuur/Podia Hofboerderij
Zaalverhuur/Podia De Noviteit
Zaalverhuur/Podia Zalencentrum de Brug
Zaalverhuur/Podia Maesemunde E25 Cultuur
Zaalverhuur/Podia Kastanjehof
Zaalverhuur/Podia Multifunctioneel centrum Maesemunde
Zaalverhuur/Podia Evenementenlocatie de
Zaalverhuur/Podia Concordia Cultureel
Zaalverhuur/Podia Spirit Garden
Zaalverhuur/Podia DOS Monster Kledingverhuur kleding-verhuur-dos-monster.pdf
Zaalverhuur/Podia Oefenruimtes Westland (jamsessies) Den Heeren Ambacht
Zaalverhuur/Podia Gebouw O.J.O.S.
Zaalverhuur/Podia Dorpsvereniging Ter Heijde
Zaalverhuur/Podia Muziekvereniging Fusica
Zaalverhuur/Podia Bij Barth
Zaalverhuur/Podia Fun & Fit
Zaalverhuur/Podia Kunsthalte 6

Bands

Bands Go to the Sixties
Bands Highway 48
Bands Monkey Minds
Bands Horizontal Side Members
Bands Nosense
Bands Distracted
Bands Move on!
Bands The guardians
Bands Funky Fingers
Bands Split Second
Bands The greenhouse project
Bands BZT
Bands Celebr80s
Bands Source
Bands Square
Bands Thom
Bands Loch Out
Bands The Dorst
Bands Bony Marony
Bands Valium
Bands Frantix
Bands The Worst Example
Bands Five Past Seven
Bands Split Seconds
Bands The Pact
Bands Gluup
Bands Kofferband
Bands Red Label
Bands The Spods
Bands Thundersnake
Bands Trouble in Paradise
Bands Second to Last
Bands Roseville
Bands Oversized
Bands Vuelo Ventura
Bands Hard voor Weinig
Bands Switchback (Popimpuls)
Bands Everlong (Popimpuls)
Bands The Falling Leaves
Bands Suzy Blue
Bands Petit Acoustique
Bands Pirates of the Lambs
Bands Stripped
Bands Stape
Bands Basin
Bands W2
Bands The Teacher and Me
Bands Babette Zwinkels
Bands Rearview Mirror
Bands Alanis

Bands Februari Four
Bands Wooden Paul
Bands Crawlín' Back
Bands Burning Sensation
Bands Rauwkost
Bands Harvest Road
Bands Yachtwerk
Bands Pangea
Bands Vinnie's Vice
Bands Rise of the Wood
Bands The Leftovers
Bands Callkoe
Bands Rocksville
Bands Deaf Minds
Bands Future Hearts
Bands Dodo's Alive (ook covers)
Bands Faint Solace
Bands Name Us (ook covers)
Bands Ten Ton John
Bands Baardvader
Bands De Vrije Beweging
Bands Music Trio

Totaal 374 culturele organisaties (lijst niet uitputtend).

Colofon

Culturele Zaken Advies
Noordwaarts 104
2711 HN Zoetermeer

M 06 54616541
E pvanoort@culturelezaken.nl
W www.culturelezaken.nl

KVK 24346411
BTW NL001310874B26
Rabobank NL19RABO0160981301